

ՀԱՍՏԷ

ԱՐՇԱՒՈՅԻՆ վերաբերեալ անակո՛րտ և անյն պէ՛տքի հետեւեալ հասցիքին .

ADMINISTRATION du Journal Arménien "ARCHALOUYCE" SHAHEN HADJETIAN

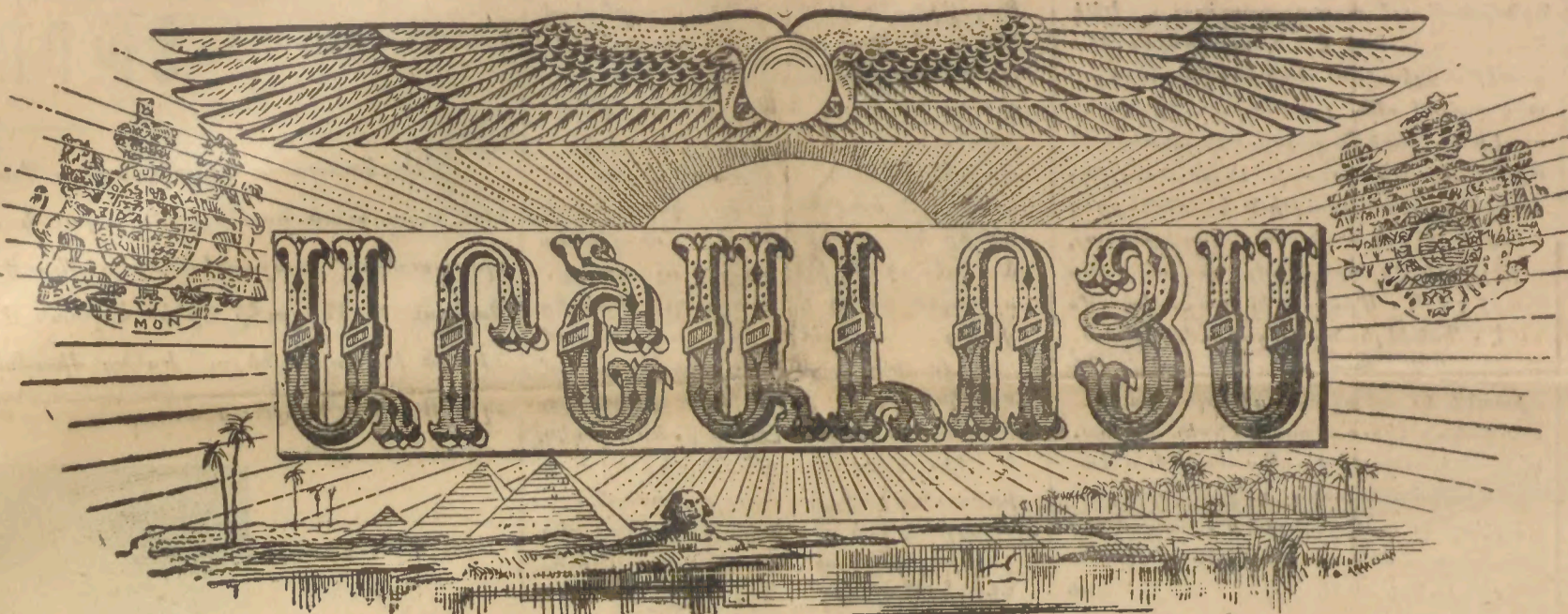
B. P. 1221 LE CAIRE

TELEPHONE NO 22 92

Գրաստանը մասնաւոր պայմանքներով կ'ընդունուին .

Ձեռագիրները եւ չեն տրուիր .

ԿԵ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԶՈՐԵՔԵԱՐԹԻ ՕՐԵՐԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ . ԳՐԱԿԱՆ . ԵՒ ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

ԳՈՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱԹԵՐԹ

ՏԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ
-40-
ԵՆԻՊՈՍՏ
Քարկան 40 Եգ. սոյ
Վեցամսայ 20
ԱՐՏԱՍԱՀԱՆ
Քարկան 12 1/2 Ե.
Ապտիկ բաժանորդագրութիւն չի ընդունուիր .
ԱՐՇԱՒՈՅԻՆ պարտաւոր ի Պոստ Կլ Խալի, Կառավարչատան մօտ, բաց Լ. Արաւոսեան ժամը 7 ԼԵ 12, խիկիւ օրէն յետ ժամը 2 ԼԵ 7 ր .

Ե Ղ Ի Շ Է Թ Ո Ր Ո Ս Ե Ա Ն
ՀԻՄՆԱԳԻՐ, ՏԵՐ ԵՒ ՎԱՐԻԶ «ԱՐՇԱՒՈՅԻՆ» ԼՐԱԴՐԻ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՍԱԿԻՆ

Աստեղագարդ տակ կապուտակ կամարին,
Կայ տարածուած մեծ ձիւնապատ անապատ,
Ձիւնին տակը, փոսի մէջը անարատ,
Ձեր սրբազան հոգիները կը մարին .
Արծաթազօյ ձիւնապատ անապատն,
Վրան քերթեմ, տողեր հրեւեմ ձեր անուան,
Եւ քաղցրախօս ձեր սոխակը ցուրտ ձմրան,
Ողբերգէ թո՛ղ յիշատակնիդ յաւիտեան .
Արհաւար ձիւնապատն լայն երկայնք,
Լեռներու մէջ՝ ժայռերու տակ գուռ շատ կար,
Ինչպէս Լեւոն, Զարմայր, Հրայր, Հմայեակ,
Վաղգէն, Բարկէն, քա՛ջ Գեորգի նահատակ .
Սասուն ըմբոս, Վանը ընդոտ, անհանգրտ,
Ձէյթուն արի, քա՛ջ առիւծներ շատ ունի,
Եւ Կիլիկիան - Ազատութեան տենջ ունի,
Նահատակեց, արիւն թափեց յորդառատ .
Յիշատակներ անշամանթաղ անպատում,
Օր հաւատքը՝ սկզբունքը լինի թո՛ղ,
Ձեր գոտ կոյը, ձեր Յաւա՛յը, անարտում,
Սրճազանդէ, սարսեցնէ հանէ զող .
Ձեր քա՛ջ կեանքի սուր հետքերուն մենք անքոյթ
Նուիրուողներ, հետեւողներ միշտ ըլլանք,
Խաչակրութիւնք, թէ տառապինք մեզ չէ՛ փոյթ,
Բռնաւորին ճիրաններուն մէջ չի լանք .
Լաց, աղաղակ, վախ ու սարսափ չարաման,
Տկարներուն, ստրուկներուն է կտակ,
Ու քաջաբար նահատակուիլ, Ռաճվերայ
Ըլլալ անկեղծ ազատութեան, չէ՛ կատակ . . .
Կարայեց Պ. Փիլիպպոսեան
Պապատաղ 24 Յունիս 1912
(Ռուսմանիա)
(*) Շատ մը կողմերէ յայտնուած փափագներու գոհացում տալու համար է որ՝ այսօր հրատարակութեան կուտանք . «Արշաւայր» չի հրատարակուիր և Վարիչ Տիար Եղիշէ Թոբոսեանի լուսանկարը, որուն թէ՛ լուսանկարը և թէ՛ Ձինկօհրաֆը կը պարտինք Սապօճի Եղարց Գահիրէի համբաւեալ Լուսանկարչատան .

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԵՐ ՄԷՂ

Եղիպտոսի մէջ հայ գաղութը՝ տարիներէ ի վեր՝ ստուար թիւ մը կը ներկայացնէ . և անոր մէջ՝ բազմի մէկ քանիներէ, որոնք նիւթական առաւելութիւններ վայելելով գիւրութիւններ ունին իրենց խնայողութիւնները օգտակարապէս գործածելու մեծ գրամատոններու հետ չիտմ ունենալով, մնացեալները՝ աշխատաւոր ու գործաւոր դասակարգին պատկանողները՝ թէ՛ պէտք եղած դիւրութիւնները չունին, և թէ՛ գրամատանց գործողութիւններուն անտեղեակ ըլլալով, խոյս կուտան յարաբերութեան մտնել անոնց հետ . Բան մը՝ որ պատճառ կը ըլլայ այդ դասակարգին խնայողութիւնները միտնելու, զանազան դիւրամատչելի վայրերու մէջ, որոնք թէև վայրկեանական հաճոյք մը կը պատճառեն թերեւ գործաւորին, բայց իրականութեան մէջ՝ անոր առողջութեան քայքայումը և ապագային հիմնադրական կործանումը յառաջ կը բերեն անոն տեսակետներով . . .
Նկատելի է որ՝ Եղիպտոսի հայ մեծատունները՝ որոնք երբեմն առերևութօ կը խնայողութեան ժիրմայի ներքե գործած գործերով, մինչև յարգփոյթ և հոգածութիւն ցոյց տուած չեն այնատար դասակարգին ապագան բարւոքելու համար խնայողութեան դիւրութիւններ ստեղծելու, հայ գրամատուն մը հիմնելով .
Ամէն զգայուն հայի սիրտը պիտի խշխշայ, հաստատելով որ՝ մէկ երկու և աւելի ոսկիներ շատ քան ի վերջոյ կ'ապրեն շատերը, առ ի զոյգէ իրենց դիւրամատչելի միջոցի մը, որ քիչ մ'ալ ստիպողականութեան ներքե զնէ զերենք, չարաթ երեկոյն ստացած գումարները յումայէտս կրուպառեն և յաճախ կը պատահի որ՝ երկուշարթի առաւօտները չլմած գլուխով մտածողներ ալ ըլլան թէ՛ ամբողջ շարաթ մը մանր մուր ծախքերու յատկացնելու չափ գըրամ չունենալէ պատ, այդ օրը անցնելու նիւթական միջոցներն ալ հայտ ալքով չեն նայի իրենց, ու բարեկամէ մը փոխառութիւն մը կ'ընդունան հարկին ներքե կը գտնուին՝ նոր շարաթ մը անցնելու և միևնոյն կեանքը վերսկսելու համար . Շիտակը ցաւալի վիճակ է ասիկայ, բայց ստույգ իրականութիւնն է .
Եթէ մէկ կողմանէ հայ մեծատունները մեղադրելու պատ .

ճառներ կ'ունենանք, միւս կողմանէ սակայն՝ մեր անտարբերութիւնն ալ մեղադրանաց միևնոյն աստիճաններուն վրայ կը գտնուի . Եթէ զուտ հայկական գրոյչը կրող խնայողական հաստատութիւն ունեցած չենք, միւս կողմանէ կ'անվտանգելի հաստատութիւններ, որոնց հետ չիտմ ունենալու դիւրութիւններ ալ մտածուած են հայ պաշտօնեաներու տեղ տալով իրենց գործառնութիւններուն մէջ .
Եղիպտոսի նամակատան խնայողական ստույգ ճիւղը կայ, որ 25 զրջ էն սկսեալ մինչև 50 և աւելի ոսկիներ կընդունի, տարեկան հարկերին 3 տոկոս մ'ալ վըճարելով էր ստացած գումարներուն վրայ . Այս տոկոսի որոշումը գեա վերջերս արուեցաւ .
Եղիպտոսի Գրէտի Փոստիչէն և ուրիշ պարզաւոր թղթեր, որոնց մէջ ունանք 3-5-8 տոկոս ալ կը բերեն, բայց բաղդաւոր պարագայի մը մէջ վիճակուած պարզաւէն, մասնավճարներով կը ծախուին նոյն խի Գրէտի Լիօնէի գըրամատան միջոցաւ .
Բայց այս վերջինը պարզ գործաւորի մը համար դիւրամատչելի կողմեր չ'ունի . Այսինքն, Գրէտի Լիօնէին 3 առ հարկեր տոկոսով Փոստիչէն Էժիրիսիէն բաժնեթուղթ (Obligation) գնելու համար, կանխավճարը 2-3-4 ոսկի պէտք է որ ըլլայ առ նուազն, ինչ որ այնատար դասակարգին դիւրամատչելի չէ . Սրովհետև այս վերջինք՝ այդ կանխավճարը ներկայացնող գումարը գտնարաւ կրնան իրարու քով բերել, իրաւացի պատճառներով . . .
Այս խնայողական գործողութիւններուն մէջ ամենէն նպաստաւորը և դիւրամատչելիներն են Պ. Էտիար Սուարէս և Ընկերութեան և նման գրամատունները .
Էտ. Սուարէս և Ընկ. գրամատունը, ինչպէս մեր երրորդ էջին մէջ գրուած ազգարտութեանէն կերևայ, գործաւոր դասակարգին մատչելի պայմաններ կը ներկայացնէ .
Գրէտի Փոստիչէն Օպիլիասուն մը և ուրիշներ ունենալու համար, առաջին վճարումը 20-50 և մինչև 100 զրջ . է . այս վերջինը աւելի Գալիսիոյ Տոնէզի բաժնեթուղթին համար, որուն օրուան արժէքը 28-30 ոսկի է . Իսկ գալով ամսավճարներուն միևնոյն համեմատութիւնը կը պահեն կանխավճարներուն հետ .
Բաղդաւոր պարագայի մը, եթէ գնորդը աւելի գրամ ունենալով միանուագ վճարել և իր բաժնեթուղթը առնել ուզէ, ըրած վըճարուին համեմատական տոկոսը կը զեղչուի ի նպաստ իրեն . Իսկ գնած օրէն երբ ի ձեռին կրնանայ իր ըրած վճարումին ստացականը և առ ու ձեռին հաստատագիրը (Լիթոնը իր օրէն իրման յօժան) գնած լաւնեթուղթին տոկոսը և պարզակները իրեն կը պատկանին .
Այս հաստատութիւնէն մասնավճարներով բաժնեթուղթ գնողներէն սմանը կ'առարկեն թէ՛ տակոսը աւելի գրուած է . Սիտը է այս կարծիքը .
Բանք թէ՛ Գրէտի Փոստիչէն արժէքով մը 15 ոսկի կամ քանի մը զրջ, աւելի կը գնուի, 30 ամիսէն վճարելի և արժէքով իրեն բուն գինն է 13 ոսկի . Բայց երբ հայեր ընենք որ վերսկսեալ 30 ամիսներուն մէջ 30 անգամ վիճակահանութեանց մասնակցելու իրաւունք պիտի ունենայ, այն տեսնեն 240 զրջ . վիճակահանութեանց բրոնզներէն շահած կըլլայ որ երկու տարուան ստանալիք տոկոսներուն հետ հաշուելով 300 զրջ կընէ . ալ ս'ըր կը մնայ առարկուած սպասելու . Տարբեր բուն է թէ՛ բաժնեթուղթը օրուան գնելուուն վրայ ելեկններ կ'ունենայ .
Այս հայիներուն մանրամասնութիւնները ի նկատի ունենալով պատճառ մը չ'մտար չ'թելաղբու մեր խնայասէր ազգայիններուն, որ իրենց գրամը փոխանակ ոչինչ տեղեր սպասուելու, փութան օգտուել Սուարէս Գրամատուն այս առաւելութիւններէն . Մանաւանդ որ՝ հայ չըլուն պաշտօնեայ մ'ալ կայ այդ առումայինները դիւրացնելու համար .

ՅԵՎՈՅՑ
(*)
Առաջիկայ Սեպտ. 30ին պիտի լրանայ Արշաւայրի ներկայ չըլանը՝ Մեր յարգելի՛ բայց տակաւին չի վճարող բաժնեթուղթներէն կը խնդրուի որ՝ հաճին փութացնել իրենց տարեվճարը, դիւրացնելու համար ծրագրուած շարք մը նորաւոր կարգադրութիւնները, որոնք անհրաժեշտ նկատուած են, նոր և փայլուն չըլան մը սկսելու համար .
ՆԱՍԱԿ ԿՈՎԿԱՍԷՆ
ՄԵՐԿԱՅՈՒՄՆԵՐ
-40-
ՓԱՍՏԵՐՆ ԵՆ ԽՕՍՈՒՄ
Գ.
(Շար. նախորդ թիւէն)
Այս տողերը, որ այգէն ընդունուած են Լէօի, որպէս գրողի . իսկական զեմքը իր բարոյական աշխատակութեամբ, առիթ ծառայեցին անմիջապէս նախ հրատարակ գործը գալու և Հորիզոնում ինչ զեմ Դոն-Գիշտին վայել արշաւ .

անհրաժեշտ է նա չբացուց անգամ հը-
րապարակ քերթի մութ ու մեղմ և ան-
փակու թիւններն, շար մարդով յերեւ-
ոյում իմ մասին յարուցած խնդիր հետ-
ոչ մի կայ չունենող ծիծաղելի հեք-
եաթներով, որոնց մասին զգուշացրաք է
զայլս խոսել, այնքան են նրանք զազ-
րալի և անհարգիւմ, և միայն մի գը-
րու թիւն ուղղակիցի «Հորիզոնի» խմբ-
ագրութեան հետեւեալ նախաբանով,
«Հրապարակական մասնաւի մէջ եւ ձեզ
այլու եւ մասն օր ժամանակ. քաղա-
քացիական քաղաքի բնութեան լայնու-
րէն բանալու իմ գրչի առաջ ձեր թեր-
թի էջերը, որպէսզի ազատօրէն ար-
տայայտուելու ճարտարութիւն ունե-
նամ, այն ժամանակ եւ պարտաւ եմ
հրապարակի վրայ զնեւ այնպիսի կու-
րապետ, որոնց տակ իմ հակառակորդ-
ներն անգամ չուրա ձեռքով յօտարա-
կամ իրենց զարգացումը կը գնին և
եթէ միայն ունենան մի նշույլ անարտ-
գիտակցութիւն ուղղամտութիւն եւ ա-
նաշարժութեան սկզբունքի, իսկ եթէ
իմ այս հրապարակական առաջարկից
խոյս տաք թուլամտութեամբ եւ մը-
տավախօրէն, այն ժամանակ եւ իրա-
ւունք կունենանք հրապարակապէս ձեր
ճակատին խորանելու խոչոր տաւերով
«Անամթ Ձրպարտիչ» ու թող համոզ-
ուած լինեն ընթացողները, որ զուք
գրական շահատակներին, գրչի եւ մըտ-
քի պատկուտեան խոսուր ապկաններին
հովանաւորել զիտէք ի փառս ձեր թայ-
ֆայական անփառունակ գործակեր-
պին» և նոյն էք կարծում, ընթացող,
«Հորիզոն» խմբագրութեանը ընդու-
նեց իմ առաջարկը. ի հարկէ ոչ, ո՞վ
է տուել նրան այդ բարոյական քայլու-
թիւնը, չէր որ եթէ ընդունել՝ Լէճն եւ
նրա արքանակները պիտի խայտառակ-
ուէին ընթացող հասարակութեան ա-
ռաջ հէնց իրենց բերքում՝ իմ գախալ-
խի մերկացումներ չնորձիս և եւ այդ
պատճառով «Հորիզոն» խմբանակ գը-
րական էտիկայի տեսակետից կորեկի,
անաչառ լինելու՝ գիտեմալ յարգել գա-
ղափարական հակառակորդներ կարծիքի
ազատութիւնը. առանց պայմանական
չըջանակներ ի, բնորէն կաշխարհու-
մեր ու թայֆայական եղբարիակ ակնոց-
ների պարփակման, այդ, փոխանակ տար-
րական քաղաքագրութեան եւ մեծա-
գոյն առաջնութիւն ունենալու գիտա-
ցիւնի հերքումները ապագիւր, ընդհա-
կառակը երկնոյն նապաստակին վայել
մտավախ թուլամտութեամբ գըջա-
մարտի ապագիւրի խոյս տուած եւ այն
էլ ինչպէս. երկնոյն պատ սխառով :
Ձէք հաւատում, կարգացք «Հորիզոն»
նօ, 123-ի պատասխաններ թափելը՝
«Ղամբուր», Գր. Բայասաններին :
Հարց պատուած ենք համարում :
Վերջացա՛ւ, գնաց, սրանից էլ հնչող
կ'նայ Լէճն գտաւատար իր ձեռքով է
կարում համ չօնէ է փրում, համ տաքը
համ ինքն է հայտնում, համ էլ ուրիշին
խրատում չհայտնելու : Հարցը սպառ-
ուած է, ո՞վ հաւատաց, այդ ինչ զու-
ուանմին յատուկ վարչութիւն է եւ
բնութիւն՝ մէկին տալ արտօնութիւն
միւսին զրկել նոյն արտօնութիւնից

նոյն թերթում արտայայտուելու : Եթէ
հարցը սպառուած է, հայա ինչո՞ւ ձեր
ասածին զիտովին հակառակն արիք
տեղ տալով ոմն շարախոս, բամբա-
ասէր եւ գործին բողոքովին անտեղեակ
Սիւմ. Տէր-Միսասեանի (1) խմբանակին :
Հրաշալի՜ հետեւողութիւն է, ընթացող
անպէս չէ՛ : Երկնայալու կարիք չկայ,
ուրիշներ լեւաբերումը փառք մեր
առաջ է, Պ. Միւրգաչիւրը «Հովտում»
եւ Լ. Դանիէլեանը «Մշակում» քննա-
դատելով Վ. Փափազեանին «չտեմարան
պիտանի եւ անպիտան գիտեցեաց» կու-
սակցական (կուսակցութիւն եւ դասա-
գիւրք. հրատարակ) «Պատմութիւն Հա-
յոց գրականութեան» գիրքը, գտել են
անպէտք եւ «Արշալոյսում» տպած եմ
քննադատականում առանցքի ճշտու-
թիւնը աւելի հիմնաւորել, բայց արի
ան՝ Վ. Փափազեանը չտեսականաւորով
«Ղարաբաղ» թերթում անվայել գարձ-
ուաններով զիտակաւորուած մեզ հայ-
հոյեցող, մի նամակ տպեց «Հորիզո-
նում» Միւրգաչիւրի, Լ. Դանիէլեանի
եւ ինչ զէ՛մ, սպառնալով դատի կանչել
որպէս իրեն «հայտնողներ» և Պ. Միւր-
գաչիւրը մի նամակով գրեց «Հորիզո-
նին» բայց վերջինս գրեց թէ չենք կա-
րող տպել հայտնողներ պատճառով : Ա-
հա եւ մի ուրիշը «Սիւմֆէրօզու» եւ քա-
նալաւաններին. Ստացանք ձեր փա-
տաթղթերով հանդերձ, որով կամենուէք
հերքել Ս. Գրիգորի յօդուածին մէջ
առաջ բերած մեղադրանքները : Սակայն
չենք կարող սպառել, որովհետեւ հար-
ցըն արդէն սպառուած էինք համարում :
Ճիշտ նոյն զէպը, ինչ որ ինչ հետ
պատահեց, ինչ է նշանակուած հայա-
ակորդին անփառ կերպով վարկար-
կել, իսկ երբ այդ հակառակորդը փա-
տաթղթերով հանդէս է գալիս պատա-
խանելու. «Հորիզոն» խմբանակ այդ
պատասխանի զէ՛մ չիտակաւ պատճել է
կանցնելընում եւ ինքնաղուի հարցը
սպառուած համարում : Պ. Միւրգաչիւ-
րը արհամարհելով «Հորիզոն» տար-
գի վարձուները, հրապարակ է գալիս
«Հովտի» ու Յ. Ա. ում, յայտնելով որ
Փափազեանի դատի սպառնալիքից չի
վախենում, որ ոչ մի իրօքայն չի հը-
տարում, պատրաստ է ամեն իրով Փա-
փազեանի մասին բողոք առանցքը ապա-
ցուցելու : Եւ աւելացնում է եղած անպէս-
ներ զիտ մի անպէս եւս՝ անուանե-
լով Փափազեանին չուրեր : Եւ յայտ-
նում է որ զեւ թոյն գտնելու է նկա-
րել Փափազեանի պատկերը Բաղով ինձ
եւ վաղուց եմ յայտնել իմ ամբողջովին
պատասխանատուութիւնը «Արշալոյսում»
գրածներին ամեն մի տառին ու բառին :

Թող չհրճուեն իրենց սև շարանակով
չէօ եւ Վ. Փափազեան-այդ երկու երեկ-
ուայ փոխադրած առկիները, իսկ այս-
օրուայ Թուրքի համբոյններով գրկա-
խառնողները, ինչ ուզուած էք արէք,
պարտենք բարոյական յաղթանակը իմ
կողմն է, որովհետեւ իմ կողմն միակ
զէ՛ք բը ճշմարտութիւնն է, որովհետեւ
ձեզ պէս ոչ թմնիլ գիտեմ, ոչ սողալ,
ոչ կեղծել եւ ոչ էլ կարիքի յետեւից
վազել. որովհետեւ մտազայտ անգամ
մտքով չի անցնել թէ այս կերպ կամ
այն կերպ գրել շարժելովս վաստակու-
եմ բարեկամներ թէ թշնամիներ, Արդէն,
Պ. Լէճ, զուք պարտուած էք, զուք
իրաւունք չունէք հարցը սպառուած հա-
մարել, քանի որ ընթացողները զեւ
չեն լսել իմ փառաքի բացատրութիւն-
ները, թող տուէք ձեր ճակատին զը-
րջմիտ Անանթը-Ձրպարտիչ, որովհետեւ
ձեր «Հորիզոն» ու Նօ. 123-ի փայլուն
խուսափոխական եւ քայլար-թը՝ յետ հա-
հանող պատասխանը հէնց ինքնին մի
բարոյական ապակ է ձեր փոքրոջովայլ
արարքին, Իւրք ներքեցէք, որ հանդէս
էք եկել ոչ թէ բուն խնդրով գրագու-
ւու, այլ միայն ինչ զէ՛մ գործելու : Գոր-
ծեցէք եւ քննադատեցէք. որքան կու-
զէք, միայն մտքուր միջոցներով : Իսկ
զուք արդէն մարտը գաղափարի թշն-
մի էք երեւում, որովհետեւ ձեզ նման
ներք միայն կարող են այդ աստիճան
խեղաթիւրի հակառակորդի աստիճանը
է : Արշալոյսում» խոսում եմ
փաստերով, անուններով, թուրքով. իսկ
զուք պատասխանում էք հայտնողներ-
րով : Եւ բունում եմ ձեր ստերը, մե-
կացնում եմ ձեր զէ՛մ գրիտակների ա-
կից, իսկ զուք նոր ստեր էք հստում
եւ նոր լարախաղացի զեր էք կատարում
անվախ ծամածուծութիւններով : Այժմ
զանք հերքելու ձեր իր մեղադրական
կէտերին, որ ձեր ստիպութեան համա-
ձայն ուզել էք որիչ գոյն տալ եւ ըն-
թացողներին մօրթեցնել :

Եւ Արշալոյսում» խոսում եմ
փաստերով, անուններով, թուրքով. իսկ
զուք պատասխանում էք հայտնողներ-
րով : Եւ բունում եմ ձեր ստերը, մե-
կացնում եմ ձեր զէ՛մ գրիտակների ա-
կից, իսկ զուք նոր ստեր էք հստում
եւ նոր լարախաղացի զեր էք կատարում
անվախ ծամածուծութիւններով : Այժմ
զանք հերքելու ձեր իր մեղադրական
կէտերին, որ ձեր ստիպութեան համա-
ձայն ուզել էք որիչ գոյն տալ եւ ըն-
թացողներին մօրթեցնել :
(Շար.) ԳՐ. ԲԱԼԱՍՆԵՆՆԸ

ԼՈՅՈՒ ՏԵՍԱԻ
ՔՈՒՑ՝ ՎԱՏԻՍ

Յո՞ — երթաւ — հրաշալի պատմա-
կան վէպին զո՞տար այնպիսի արժեքով թարգ-
մանութիւնը՝ պոստիքապատ Յ. հասո-
րը կը ծախուի 15 դր. — ՇՈՒՂԻ ԽԱ-
ժԱՆՈՐԹՆԵՐՆԵՐՆԵՐ 12 դր. — ԱՆՅՆԻ ԳՐ-
նում կանխիկ կը գտնուի Պոլսոյ բոլոր
գրախմբատաներուն եւ ծխախմբատանե-
րուն քով :

10 օրինակ մեկ անգամէն առնողին
40 առ 100 գեղջ

Պէտք չկայ գովեստը հիւսելու սոյն հը-
րապարակներն, քանի որ 100 լեզուներու
թարգմանում է ան միջնաւ սարս. Մեր
Հայերէն թարգմանութիւնը իր լեզուին,
իր ոճին եւ իր ճշգրտութեան տեսակե-
տով կը հասարակ ըստ ամենայնի բնա-
գրքին գեղեցիկութեան : ԹԱՐԿՄԱՆՆԸ

Չորրորդ էջին մէջ տեսնել Ա.
ՄԱՅԻՐ ԵՒ ԸՆԻ. Վաճառատուն
օգգաղիօններն յայտարարութիւնը :

ՏԻՐՈՒՆԻ

Հնդկաստանի Հայտարարատ Բարաքէն, 912 Օգոստոս 1 Թուակա-
նաւ ստացուած նամակէ մը՝ ցաւ ի սիրտ կը տեղեկանանք թէ՛ տեղւոյն
պալատական պաշտօնեաներէն մեր Թարգելի բարեկամը Տիար Ս. Ներսէս
Պահլաւ և Անգլուհի Տիկին Հիւտան Ս. Ն. Պահլաւ՝ դժբաղդութիւնը ու-
նեցած են կորսնցնելու իրենց միամոր 7 ամեայ Իստրիկը՝ Մարիամ Զա-
պէլ Ս. Ն. Պահլաւ :

ՕՐ. ՄԱՐԻԱՄ ԶԱՊԷԼ Ե. ՊԱՀԼԱՎ
(Հնդկ Պաշտական զգեստով)
(1905 - 1912)

Այս սուրբ ալլապէս իր նշանակութիւնը ունի, վասնզի մեր բարե-
կամը Հայտարարատի մէջ միակ հայն է որ պալատական շրջանակե-
րու մէջ յաղորդելով նախանձելի դերք գրուած է, և ծաղիկ հասակ հան-
գուցելովն վաղաժաման մահը՝ սուրբ մէջ կը թողու նաև, ի Գահիրէ՛ իր
Հօրեղարայ Տիար Ներսէս Կ. Փէհլիւանեան և Տիկին Իսկուան Ե. Փէհլիւան-
եան Հօրեղարայի Տիար Ռուբէն Պահլաւ և քոյրը Մաքրուհի, և աղ-
եականներէն՝ Տէր և Տիկին Կարապետ Տէր Աղամեան, Տէր և Տիկին Միհ-
րան Տէր Աղամեան և զաւակները. Տէր և Տիկին Կիրակոս Փէհլիւանեան և
զաւակները. ի Չակապէլ՝ Տէր և Տիկին Գրիգոր Ռիտրեան և Եղարեալ
և Պոստէյ Հնդկաստանի, Տէր և Տիկին Յովակիմ Գ. Յովակիմեան, ի Փի-
լատէֆէի Ամբրիսիայի՝ Տիար Սահակ Տէմիբեան և որդին Դաւիթ, Տէր և
Տիկին Նշան Հէհլիւան և զաւակները. ի Պոլիս՝ Տէր և Տիկին Գարե-
գին Պալմեան. Արաբկիւր՝ Տէր և Տիկին Ներսէս Կ. Փէհլիւանեան, Եղարայր
և զաւակները, Հանգուցեալ փոքրիկ Մարիամ Զապէլ Պահլաւին վերջին
յարգանք մը մատուցանելու համար, իր Հօրեղարայը, Տիկին և զա-
ւակները խնդրած են տարեկան հաստատակէ փոքրիկ Զապէլի պալատական
պեղակազգէսի մը տարադով մէջ լուսանկարը, մը որն մեր Մարիամ Զա-
պէլին յիշատակը Հնդկաստանի խորերէն ի իջ մը աւելի հայաշատ կերտմ
Այս փոխադրուի, ինչպիսիս և Գահիրէն և ըսելով :
Մեր բարեկամաց այս փափաքը լրացնել յետոյ, «Արշալոյս» ի
Իմբագրութիւնը իր սրտազին ցաւակցութիւնները կը զրկէ որքեկորոյս
և անմիջապէս Տիար Ս. Ներսէս և Տիկին Հիւտան Պահլաւի և իրենց
բոլոր պարագաներուն, երկնային միաթարութիւն հայցելով :

ԹԵՐԻՓՈՆ «ԱՐՇԱԼՈՅ» Ի ԹԻՒ 45 ԳԱՂՏՆԻՔ ՀՍԻԱՏԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԵՂՆԱԿ Մ. Վ. ՏԵՔԵՐԵԱԼ
ԹԱՐԿ. Կ. ԻՒԹԻՃԵԱՆ

ՂԱՌԻ ԽԱ
ՏԵՍԱՐԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔ
Իրերե ազնուական կործի, բարոյական
կարգին մէջ խելագար եւ անվեհեր մարտիկ
մէ՛ք որ իր ուժին վրայ անհրկեանս իր
ամեն թշնամիներուն վրայ մէկէն կը
յարձակի, եւ փոխանակ անոնց հետ մի
առ մի կուտուր և երկար մտաբանումը
յաղթութիւն ապահովելու, շատ անգամ
յաղթութեան վտանգներն մէջ կ'իջնայ իր
յախտուն յարձակումը :
Ասով թիւրեւ կրնայ մեկնուիլ փի-
լիսոփայ եւ ազատամիտ Սպանիոյ դա-
մբերէ ի վեր անդրեաննայ Սպանիոյ զէ՛մ
վրայած կորսնցներուն մէջ հանապաղ յաղ-
թութիւնը :
Բայով թիւն եւ յարատեւութիւն
չպակասեցան խնջի ազատութեան պաշա-
պաններուն, այլ որդիական խոհեմու-
թիւն, մարտը և գիպաց վրայ կաս-
կած եւ խորագիտութեան պակասեցան :
Աննեղ ասպաններու քայտութիւնն ու-
նեցին : յայտնի եւ մերկաւանջ կը կըր-

ուէին խաւարածուկ թշնամեաց զէ՛մ,
որոնք ժողովրդեան տղիտութեան ու
մոլեռանդութեան ետին ամբացած էին.
այնպիսի թշնամեաց զէ՛մ, որ կոտի ժա-
մանակ իրենք զիրենք չէին պոստապ-
ներ, այլ վատաբար իրենց հակառակոր-
դը ետեւէն կը գարէին՝ երբք ընդու-
նայն կուտուրով յոգնած ըլլար :
Այս եղած է երկար ժամանակէ ի
վեր Հռոմի սովորութիւնը. երբէք
գուռը առ գուռը եւ ճակատ առ ճակատ
չպատերազմէր, այլ նախաւարի մրցում-
ներ միայն կը ընդհանային միշտ իր
թշնամուն, եւ կը թողու զայն որ էր
զորութիւնն սպառել անհամար եւ ան-
տեսանելի հակառակորդներու ետեւէն լի-
նայով, որք կը թուի թէ կը փախչին
եւ կը շտանան իր ոտքին ներքեւ. եւ
կըր զայն յոյժած ու տկարացած կը
տեսնէ, միանգոյն ոտք կենէ մէկ մար-
դու պէս եւ յաղթութեան անաւոր ա-
զաղակը կարճակէ, որ մինչեւ այնար-
հիս ծայրերը կը հնչէ :
«Ահա այս հիւղ օր է որ Սէվիլէն
կ'ընաք, ըսաւ երկտասարդը, եւ զեւ

որքա՛մ ճամբայ ունինք մինչեւ Մա-
րիս :
— Գոհնէ ու թ աւոր ճամբայ, պա-
տասխանեց միանշխիկեանը :
— Եւ այնչափ ժամանակի մէջ հա-
ւատաքննական անցին իր ոտք կը պա-
տասէ, եւ թերեւս մեր ետ գտնուան
ամէն բան լինցած կ'ըլլայ :
— Անհոգ կ'ըրի, ըսաւ կրօնաւորը :
Հաւատաքննութիւնն այնչափ արագ չը
քայլեր - իր զոյնը զանձին մասնակէն
առաջ անոնց արեան յետին կաթիլը կը
ծծէ... ո՛ն, քայլ է ըսաւ. տեսնելով որ
իրենց ուղեցոյցները կը մտնային Չո-
րիները բերելով, զորս ետ թողուցր է-
ին լեռնէն վեր ոտքով կենդու հաւոր :
Երկու ճանապարհորդները ոտք ե-
լան, եւ լեռան հիւսիսային զտիվայ-
րին նեղ ճամբաներէն վար ինչնով՝ ու-
ղեցոյցներուն քով հասան, որոնք մեծ
գոգնատութեամբ փասիլիւրն առապար
ճածքէն վեր կ'ենչին, որ այն ժա-
մանակը ճանապարհորդաց նեղքովը գըծ-
նուած շախի մէր սպառաժնորդուն մէջ,
բայց հիմա արթունական զեղեցիկ պո-
ղոսայ մէ, որ ուրտածեւ զառնալով
միջին լեռան կատարը կ'ենչէ, եւ այս-
պէս պտտանելով ու շըջանալով փա-
թիլայէն Անտաղաղիս եւ Անտաղաղի-
այն փասիլիս կը տանի :
Այս պատմութեան անցած ժամա-
նակը վերադիտելու ճամբան խիստ զփն-

զակ էր, բայց մեր ճանապարհորդները
քայլ էին :
— Աստի՛ նորէն ճամբայ ելան, եւ
մերթ ջորով, մերթ ոտքով լեռնէն
վար իջնա Բարդիլէն երթալու համար,
ուր նոյն իրիկունը հասան :
Մեր ընթացողներն անուշտ ճա-
նչեցին այս երկու ճանապարհորդները.
Ինքնաւար Վարկաս եւ Յօհաննէս Եւթի-
լաւ :
ԳՂՈՒԻ ԻՒ.
ՀԱՆՈՒՍԱՔՆՆԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ

Հաւատաքննութեան ստեղծման օրը
սխտուր եւ ապտանել օր մէք. Ատեա-
նին մեծ սրահը բացուր էր :
Վերի ծայրը՝ մէջ կողմէն միւսը
կիտաբոստան սեղան մը երկնցած էր :
Այն սեղանին ետին սեւ թուրքի աթոռ
մը կար գահաւորակով, ուր նախադարձ
կամ մեծ հաւատաքննիչը կը նստէր :
Դասաւորակին վրայ փղտակեայ
մեծ խաչուութիւն մը կար սպանի վը-
րայ կախուած : Աւրիշ երկու սեւ ա-
թոռներ ալ կային նախադարձին աթոռին
երկու քովը. առնք ալ խորհրդական
հաւատախոյններուն էին, որոնցով ա-
նեւ կը կազմուէր :
Իր երկու խորհրդականներն այս
վարպէ մարդուն ստրին մէջ որտուացող
փոթորիկներուն անփոյթ, բայց նոյն տի-
րապետական ոգով վառուած, ամբաս-
տանդին գալտաւանը կ'սայասէին, կեղ-
ծուոր եւ խոկուն լուռութեամբ : Իրենց
պընձի զէ՛մին վրայ ներքին յուզման

առնել քառակուսի թերթ մը գրուած էր
որուն վրայ իր մասնաւոր ճանաթութիւնս
ներք կը գրէր :
Խաչուութեան պատկերին գիմաց
սեղանին դուրս նստարան մը կամ մա-
նաւանդ ետանկիւնի փայտ մը գրուած
էր չորս ոտքի վրայ, այս ալ ամբաս-
տանդու պաթոն էր :
Վերջապէս յախազանի աջ կող-
մէն նոյնպէս սեղանին դուրս կայանա-
ւորներն եւ չորս ալ իմիմիկաւոր մար-
դիկ կը կենային, որոնք սեւ մաղէ եր-
կայն պատմուածն մը հազած եւ զուր-
նին ալ նոյնպէս սեւ մաղէ կնոյնող ու
անցուցած էին, որոց աչքին, թիւին ու
բերին կողմերը ծակեր կային : Չոխ
կողմն ալ փոքրիկ սեղանի մ'անջու եւ
կուրսուր նստած էին, որոնք նստա-
գործին խօսքերը, կամ անոր հրամանաւ՝
վկայներուն ըսածները կը զրէին :
Պետրոս Արպուէյ, իր կրօնաւորա-
կան զրեւար հագած, ճերմակ խաչ մը
կուրծը կախած եւ նախազանի աթոռ-
որն վրայ նստած, շարագուշայ աչք մը
կը պտտողներ իր շուրջը :
Իր երկու խորհրդականներն այս
վարպէ մարդուն ստրին մէջ որտուացող
փոթորիկներուն անփոյթ, բայց նոյն տի-
րապետական ոգով վառուած, ամբաս-
տանդին գալտաւանը կ'սայասէին, կեղ-
ծուոր եւ խոկուն լուռութեամբ : Իրենց
պընձի զէ՛մին վրայ ներքին յուզման

